Lakiasiainpäällikkö Joonas Jännäri

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Lausuntopyyntönne 13.5.2025 liittyen vesihuoltolain hallituksen esitykseen

VESILAITOSYHDISTYKSEN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ UUDEKSI VESIHUOLTOLAIKSI

Vesilaitosyhdistys on vuonna 1956 perustettu vesihuoltolaitosten toimialajärjestö. Jäseninä on noin 300 vesihuoltolaitosta kattaen noin 90 % maamme vesihuollosta. Vesilaitosyhdistys kiittää mahdollisuudesta lausunnon antamiseen ja toteaa pitävänsä hallituksen esitystä (HE) pääosin onnistuneena ja tarkoituksenmukaisena. Vesilaitosyhdistys haluaa kiinnittää HE:ssä huomiota tarkemmin seuraaviin kohtiin:

LAUSUNTO KOSKIEN TIETTYJÄ YKSITTÄISIÄ PYKÄLIÄ HALLITUKSEN ESITYKSESSÄ

1 § Tavoite

HE:ssä ehdotetun uuden vesihuoltolain 1 §:ssä säädettynä tavoitteena on turvata sellainen vesihuolto, joka mahdollistaa kohtuullisin kustannuksin ja toimintavarmasti laatuvaatimukset ja -tavoitteet täyttävän riittävän talousveden saannin. Tarkoitettuja laatuvaatimuksia ja -tavoitteita ei määritellä vesihuoltolaissa tai sen perusteluissa, mutta niillä tarkoitettaneen talousvesiasetuksessa (1352/2015) olevia talousveden laatuvaatimuksia ja -tavoitteita. Talousvesiasetus velvoittaa jo sellaisenaan talousvettä toimittavia laitoksia.

Vesilaitosyhdistys ehdottaa, että vesihuoltolain 1 §:n tavoitetta tarkennetaan seuraavasti:

1 § Tämän lain tavoitteena on turvata sellainen vesihuolto, joka mahdollistaa kohtuullisin kustannuksin ja toimintavarmasti: 1) terveydensuojelulaissa esitetyt yleiset laatuvaatimukset täyttävän riittävän talousveden saannin; ja 2) terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukaisen viemäröinnin.

Vesilaitosyhdistyksen ehdottama muotoilu yhdenmukaistaisi talousveden laatuvaatimusten täyttämisen kaikkineen terveydensuojelulain 17 §:n yleisten laatuvaatimusten mukaiseksi, eli varmistaisi, että talousvesi on terveydelle haitatonta ja tarkoitukseensa käyttökelpoista. Lisäksi muotoilulla poistettaisiin mahdollinen ristiriita vesihuoltolain ja terveydensuojelusäädösten välillä laatutavoitteiden täyttämisen osalta. Vesihuoltolain muotoilun voi tulkita talousveden laatutavoitteiden täyttämisen osalta osin talousvesiasetuksen vaatimuksia tiukemmaksi.

4 c § Kunnan määräysvallan varmistaminen vesihuollossa

Laitos termin tarkentaminen

HE:ssä ehdotetun 4 c §:n 1 momentin mukaan ”*Kunta ei saa myydä tai muulla tavoin luovuttaa omistustaan vesihuoltolaitoksesta, tukkuvesihuoltolaitoksesta tai vesihuolto-omaisuudesta muulle kuin toiselle kunnalle tai kunnan omistuksessa olevalle* ***laitokselle****.*”

Laitoksen sisältöä ei määritellä sen tarkemmin itse pykälässä kuin perusteluissakaan, mikä voi aiheuttaa potentiaalisia tulkintaongelmia lakia sovellettaessa. Termin määritelmää onkin syytä avata ja tarkentaa vähintäänkin HE:n perusteluissa.

Laitoksen määritelmä on Vesilaitosyhdistyksen kannan mukaan tarkoituksenmukaista pitää laajana tässä kontekstissa, sisältäen niin emäkunnan kiinteänä osana olevat taseyksiköt ja liikelaitokset kuin myös osakeyhtiömuotoiset laitokset, olivatpa ne puhtaasti vesihuoltoon keskittyviä tai monialayhtiöitä. Näin ei turhaan lähdetä vaikeuttamaan jo olemassa olevien rakenteiden toimintaa, tai estetä muutoin mahdollisesti tulevaisuudessa tapahtuvia tarkoituksenmukaisia kunnan/kuntakonsernin sisäisiä järjestelyjä.

Vesihuolto-omaisuuden omistaminen

HE:ssä ehdotetun 4 c §:n 3 momentin mukaan laitos saa ottaa käyttöön vain omistuksessaan olevaa uutta vesihuolto-omaisuutta. Toisaalta tämä on hyvin ymmärrettävää ja samassa kannatettavaa pykälän päämäärän turvaamiseksi. Toisaalta taas tällä rajoitetaan liikaa vesihuoltolaitosten mahdollisuuksia omaisuuden hankintaan ja hallintaan, millä saattaa olla negatiivisia vaikutuksia vesihuoltolaitosten talouteen.

Nyt käsittelyssä olevan HE:n perusteluissa asiaa avataan seuraavasti:

Kokonaan kunnan omistuksessa tai määräysvallassa oleva vesihuoltolaitos tai tukkuvesihuoltolaitos ei siis saisi jatkossa ottaa käyttöön sellaista uutta vesihuolto-omaisuutta, joka ei ole laitoksen omistuksessa. Esimerkiksi leasing-järjestelyin toteutettavat pitkäaikaiseen vuokraukseen perustuvat ratkaisut eivät siten olisi lähtökohtaisesti mahdollisia, mutta sen sijaan sopimukseen perustuva vaiheittainen uuden vesihuolto-omaisuuden omistusoikeuden siirto tai ennalta sovitun määräajan kuluessa siirtyvä omistusoikeus olisivat mahdollisia järjestelyitä jatkossakin.

Tämä on parannus aiempaan, mutta Vesilaitosyhdistyksen kannan mukaan kannattaisi kuitenkin pitäytyä syksyn HE:ssä säädetyn 4 c §:n 4 momentin kirjauksessa, jonka mukaan:

Kunnan määräysvallassa olevan vesihuoltolaitoksen tai tukkuvesihuoltolaitoksen omistama vesihuolto-omaisuus on säilytettävä laitoksen omistuksessa. Mitä edellä säädetään, koskee myös sellaista uutta vesihuolto-omaisuutta, joka otetaan käyttöön tämän lain voimaantulon jälkeen. Kunnalla voi myös olla sopimukseen perustuva pitkäaikainen käyttöoikeus sellaiseen vesihuolto-

omaisuuteen, joka ei lain voimaantullessa ole ollut laitoksen omistuksessa tai, joka otetaan käyttöön tämän lain voimaantulon jälkeen.

Näin voitaisiin varmistaa edelleen esimerkiksi erilaisten leasingmallien hyödyntäminen isoissa vesihuoltoinvestoinneissa tai yhdyskuntien ja teollisuuslaitosten yhteistyö vedenkäsittelyssä.

Esimerkiksi Rauman ja Eurajoen jätevedet esikäsitellään Maanpään jätevedenpuhdistamolla. Esikäsittely sisältää välppäyksen ja hiekan erotuksen. Esikäsittelyn jälkeen jätevesi pumpataan metsäteollisuuden jätevedenpuhdistamolle yhteiskäsittelyyn. Yhteiskäsittelyn tarkoituksena on merialueen ravinnekuormituksen pienentäminen typen osalta noin puoleen erilliskäsittelyyn verrattuna. Ehdotetussa muodossaan pykäläluonnoksella saattaa siis olla merkittävä negatiivinen vaikutus vesihuoltolaitoksen talouteen ja mahdollisuuksiin priorisoida sille oleellisempia investointeja.

Mikäli kuitenkin halutaan, että tällaiset pitkäaikaiseen käyttöoikeuteen liittyvät järjestelyt eivät muodostuisi pysyviksi järjestelyiksi, voitaisiin sitä turvata muutoin. Pykälässä tai sen perusteluissa olisi mahdollista esimerkiksi painottaa, ettei pitkäaikainen käyttöoikeus tarkoita kuitenkaan välttämättä pysyvää järjestelyä, vaan lähtökohtaisesti kuitenkin määräaikaista. Lisäksi asiaa voitaisiin rajata asettamalla kriteereiksi se, että ratkaisu on tehty perustellusta syystä ja sen kautta pystytään tukemaan vesihuoltolaitoksen kestävää taloudenpitoa.

Operointi ja palveluiden hankinta

Erityisen tärkeää on, ettei julkisen omistuksen sementoiminen kuitenkaan tarkoita sitä, että operointia ja palveluiden hankintaa ei voitaisi tulevaisuudessa jatkaa samoin edellytyksin kuin ennekin. Siksi onkin helpottavaa huomata, että asiaan on otettu kantaa HE:n perusteluissa:

Vesihuolto-omaisuuden määritelmän ulkopuolelle rajautuisi myös lietteenkäsittelyn laitteisto, sekä erillisviemäröidyn huleveden laitteisto. Koska vesihuolto-omaisuuden myynnin rajoitukset kohdistuisivat omistukseen ja sen säilyttämiseen, erilaisten operointipalvelujen hyödyntäminen olisi jatkossakin mahdollista.

Muutoin vaarana olisi ollut, että ehdotetun pykälän toisessa momentissa säädetty rajoitus, jonka mukaan *laitos saa ottaa käyttöön vain omistuksessaan olevaa uutta vesihuolto-omaisuutta*, saattaisi jatkossa tiukasti tulkittuna estää toisen laitoksen operoinnin harjoittamisen toisen laitoksen puolesta, tämän operoitavan laitoksen vesihuoltoverkossa.

Vesilaitosyhdistys ehdottaa lisäksi, että HE:ssä kirjattaisiin käyttöoikeussopimusten hyödyntämisen mahdollisuudesta suoraan yhtenä esimerkkinä operoinnin käytännön toteutuksesta.

Tarpeen oli lisäksi tehdä selväksi, ettei vesihuoltolaitosten ole tarpeen omistaa mm. biokaasun ja lietteenkäsittelyyn käytettävää infraa, vaan se on edelleen mahdollista hankkia palveluna ulkopuoliselta toimijalta.

Vielä huomiota tässä yhteydessä olisi tärkeää kohdistaa yllä Rauman ja Eurajoen esimerkin kaltaisiin järjestelyihin. Tulevan pykälän tiukka tulkinta saattaisi estää tämänkaltaisen palveluiden hankinnan ja yhteistyön jatkon, minkä seurauksena sekä ympäristö että vesihuoltolaitoksen talous kärsisivät merkittävästi. Tällaisen pitkät perinteet omaavan vesihuoltolaitosten ja teollisuuslaitosten välisen hyvin toimivan ja tehokkaan käytännön kieltäminen olisi suuri menetys vesihuoltokentälle.

Sujuvalla yhteistyöllä kuntien, vesihuoltolaitosten ja yksityisen sektorin kesken voidaan varmistaa taloudelliset ja turvalliset vesihuoltoratkaisut. Onkin tärkeä varmistaa, ettei sinällään kannatettavan muutoksen myötä tahattomasti synny keinotekoisia esteitä toimiville ja kestäville järjestelyille.

5 a § Vesihuollon kehittäminen kunnassa

Kunnan vesihuoltosuunnitelma on tervetullut uusvanha lisäys kunnan vesihuoltoa koskevaan järjestämisvastuuseen. Sen kautta kunta voi, ja sen pitää järjestelmällisesti kehittää vesihuoltoa alueellaan yhteistyössä alueensa vesihuoltolaitosten, tukkuvesihuoltolaitosten sekä muiden kuntien ja muiden keskeisten tahojen kanssa, ja laatia sen perusteella vesihuoltosuunnitelma. Tämä velvoite turvaa osaltaan vesihuollon asemaa ja kehitystä osana kunnan toimintaa.

7-8 b §:ät koskien toiminta-aluetta

Toiminta-alueista säädetään 7-8 b pykälissä. Toiminta-alueen supistamista koskevan sääntelyn uudistaminen ja tarkentaminen sekä kokonaan uutena lakiin ehdotettu toiminta-alueen rauettaminen helpottavat tarvittaviin toimenpiteisiin ryhtymistä, kun toiminta-alueen vesihuoltotarpeet muuttuvat merkittävästi.

Tarkemmin sanoen, kun vesihuoltolaitoksen toimintaedellytykset toiminta-alueella ovat olennaisesti heikentyneet tai toiminta-aluepäätöksen perusteet ovat osoittautuneet olennaisesti virheellisiksi, voidaan näiden toimenpiteiden kautta tilanteeseen hakea ratkaisua. Lisäksi tarkkarajaisen taajaman määritelmän laista poistaminen voi parhaassa tapauksessa joustavoittaa lain tulkintaa, tai vastaavasti pahimmillaan aiheuttaa yhä suurempaa tulkintaepäselvyyttä.

Aiemman HE:n kirjauksen mukaan toiminta-alueita määritettäessä oli arvioitava vesihuoltolaitoksen verkostoon liittämisen tarve ja otettava huomioon ainakin asemakaava-alueet, taajamat sekä pohjavesialueet. Yhdyskuntajätevesien käsittelystä annetussa neuvoston direktiivissä tarkoitetut taajamat tulee kuitenkin aina sisällyttää vesihuoltolaitoksen toiminta-alueeseen jätevesien viemäröinnin osalta.

Uusimman HE:n perusteluihin on nyt kuitenkin lisätty seuraavaa:

Uutta 2 momenttia ei tulisi tulkita myöskään siten, että kaikki siinä tarkoitetut alueet olisi aina sisällytettävä toiminta-alueeseen. Kyse on siitä, että momentissa luetelluilla alueilla on usein 1 momentin tarkoittama vesihuoltopalvelun tarve, jonka vuoksi niiden sisällyttäminen toiminta-alueeseen voi olla perusteltua. Jos

kunta ei kuitenkaan pidä tätä tarpeellisena, asia on mainittava ja perusteltava toiminta-aluepäätöksessä.

Tämä on erityisen tervetullut rajaus, koska aiemman laajan alueiden kirjon huomioiminen olisi luonut merkittäviä potentiaalisia uhkia vesihuoltolaitosten taloudelle. Erityisesti liialliseen optimismiin nojaava kaavoitus saattaa kuitenkin realisoitua velvoitteena ennakoivaan verkostorakentamiseen, mikä luonnollisesti luo potentiaalisia ja reaalisia kustannuspaineita vesihuoltolaitoksille.

Toiminta-alueet tulee mitoittaa siten, että niiden toteuttaminen on realistisesti mahdollista, huomioiden vesihuoltolaitosten taloudellinen ja tekninen kapasiteetti ja kestävyys. Pakon sijaan tulee painottaa realistisia toteutusmahdollisuuksia, huomioiden vesihuoltolaitoksen taloudellinen ja tekninen kyvykkyys, sekä todellinen tarve verkoston rakentamiselle.

9 § Vesihuollosta huolehtiminen

Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti. Ehdotetun 2 momentin mukaisesti *kunnan hyväksymällä toiminta-alueella julkista hallintotehtävää hoitavaan vesihuoltolaitoksen henkilöstöön sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974)*. Lisäksi momentissa tarkennetaan, että rikosoikeudellisen virkavastuun laajennus ei koskisi asiakasomisteisia vesihuolto-osuuskuntia.

Lisäksi 9 §:n perusteluissa todetaan, että *Perustuslakivaliokunnan ratkaisukäytännön mukaan oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteutuminen perustuslain 124 §:ssä tarkoitetussa merkityksessä edellyttää, että julkisia hallintotehtäviä hoidettaessa noudatetaan hallinnon yleislakeja ja että julkista hallintotehtävää hoitavat toimivat virkavastuulla (ks. esim. PeVL 53/2014 vp s. 4–5).*

Vesilaitosyhdistys näkee ehdotetun lisäyksen olevan selkeä heikennys nykylain moitteetta toimineeseen systeemiin. Toki monet emäkunnan sisäiset vesihuoltolaitokset, kuten taseyksiköt ja liikelaitokset ovat näinkin olleet jo vastaavassa asemassa, mutta sen laajentaminen nyt myös osakeyhtiömuotoisiin vesihuoltolaitoksiin tuo väistämättä epävarmuutta, tulkinnanvaraisuutta, uhkakuvia ja lisääntyvää hallinnollista työtaakkaa vesihuoltolaitosten arjen työhön. On kuitenkin hyvä, että asiakasomisteiset vesihuolto-osuuskunnat on rajattu pois momentin soveltamisalasta.

Tulkinnanvaraisuutta, epävarmuutta ja uhkakuvia luo tulevaisuudessa mm. vesihuoltolain 12 §:n mukainen liittämiskohdan määrittely. Nykylain mukaan vesihuoltolaitoksen tulee määrätä jokaista verkostoonsa liitettävää kiinteistöä varten liittämiskohdat, joiden tulee sijaita kiinteistön välittömässä läheisyydessä. Liittämiskohtien sijainnin takia kiinteistön liittämisestä laitoksen verkostoon ei saa aiheutua kiinteistön omistajalle tai haltijalle kohtuuttomia kustannuksia. Tuleeko tähän määrittelyyn tulevaisuudessa soveltaa hallinnon yleislakeja, ja pitääkö määräys tehdä hallintopäätöksen muodossa. Toisaalta voidaan kysyä myös, voiko tästä liittämiskohdan määräämisestä seurata päätöksen tehneelle

vesihuoltolaitoksen henkilöstölle rikosoikeudellinen virkavastuu, mikäli sen edellytykset täyttyisivät jossain tilanteessa.

Lisäksi voidaan miettiä, tuoko hallinnon yleislakien, kuten julkisuuslain, soveltaminen merkittävässä määrin lisätöitä vesihuoltolaitosten henkilöstölle, esimerkiksi tietopyyntöihin vastaamisen saralla. Muutoinkin huomioiden vesihuoltolaitosten aseman kriittisen infrastruktuurin hallinnoijina, voivat tietopyynnöt olla hyvinkin arkaluontoisia, huomioiden nykyisen maailmanpoliittisen tilanteen. Suunnan pitäisikin olla enemmänkin luottamuksellisen ja salaisen tiedon lisäämiseen vesihuoltoalalla, kuin niiden tuomisen julkisuuslain piiriin, kaikenlaisten tietopyyntöjen kohteeksi.

9 a § Vesihuoltolaitoksen omaisuudenhallintasuunnitelma ja 18 § Maksujen yleiset perusteet

Vesihuollon omaisuudenhallintasuunnitelma ja tuloutettavan tuoton kohtuullisuus ovat kriittisen tärkeitä asioita vesihuoltolaitoksille ympäri Suomen. Ajantasaisen ja kunnan vesihuoltosuunnitelman huomioivan omaisuudenhallintasuunnitelman laatiminen ja ylläpito turvaa, ennakoi ja varmistaa sen, että vesihuoltolaitos kykenee huolehtimaan vesihuollon toimintavarmuudesta ja vastaamaan vesihuollon investointitarpeisiin.

Samaa tavoitetta palvelee ja sen varmistaa omistajalle tuloutettavan tuoton asettaminen kohtuulliselle tasolle, mikä toki on ollut kirjattuna nykylakiinkin. Tulevassa laissa tämän turvaamiseksi on kuitenkin säädetty niin, että maksuihin voi sisältyä enintään kohtuullinen tuotto sillä edellytyksellä, että maksuilla voidaan pitkällä aikavälillä kattaa vesihuoltolaitoksen uus- ja korjausinvestoinnit ja kustannukset omaisuudenhallintasuunnitelman mukaisesti. Eli uutta ja tervetullutta on kohtuullisen tuoton sitominen omaisuudenhallintasuunnitelmaa noudattaviin maksuihin.

15 a § Vesihuoltolaitoksen varautuminen häiriötilanteisiin

Vesihuollon toimintavarmuuden turvaaminen ja varautuminen on otettu huomioon useassa kohdin HE:ssä, mikä on vesihuollon yhteiskunnallisen merkittävyyden vuoksi ymmärrettävää ja tarpeellista. Pykälän edellyttämän vesihuoltolaitoksen varautumissuunnitelman määrittely vesihuoltolaissa salassa pidettäväksi asiakirjaksi on tärkeää ja perusteltua vesihuollon ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta. Lisäksi on vesihuoltolaitoksen toiminnan kannalta tarkoituksenmukaista, että eri säädösten velvoittamat riskienhallintaan ja varautumiseen liittyvät suunnitelmat muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, eikä päällekkäisiä suunnitelmia edellytetä.

15 a §:n velvollisuus vastata vesihuoltopalveluiden saatavuudesta häiriötilanteissa on edelleen hyvin laaja eikä se tarpeeksi ota huomioon tosiasiassa rajallisia mahdollisuuksia järjestää vesihuoltopalvelu kaikissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Nyt käsittelyssä HE:ssä tätä on kuitenkin hieman lievennetty aiemmasta:

Valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja näihin rinnastuvissa normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa palveluiden saatavuuden taso voitaisiin kuitenkin sopeuttaa tilanteeseen. Myös normaaliolojen vakavien häiriötilanteiden ja poikkeusolojen toiminnassa pyrittäisiin mahdollisimman luotettavaan vesihuoltopalveluun, mutta näissä hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa vesihuoltolaitokselta ei edellytettäisi aivan vastaavaa palvelua, kuin normaaliolojen odotettavissa olevissa häiriötilanteissa. Poikkeusolojen kaltaisissa tilanteissa ei välttämättä ole käytännössä mahdollista järjestää korvaavia palveluita yhtä tiheällä kattavuudella kuin normaalioloissa. Muutoksella kohtuullistettaisiin vesihuoltolaitosten investointivelvoitetta korvaavien palveluiden hankintaan.

Vesilaitosyhdistys kuitenkin edelleen ehdottaa, että 15 a §:n vaatimus yhdenmukaistetaan toiselle kriittiselle palvelulle eli sähkön toimitukselle sähkömarkkinalaissa asetettujen velvoitteiden kanssa. Sähkömarkkinalain 19 §:n kohta 2) edellyttää sähköverkon ja sähköverkkopalvelun luotettavaa ja varmaa toimintaa normaaleissa olosuhteissa ja kohta 3) mahdollisimman luotettavaa toimintaa normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Näin varmistettaisiin, että asetetut vaatimukset ovat realistisesti toteutettavissa ja varautumisen kustannukset pysyvät tarkoituksenmukaisella tasolla, eivätkä aseta liiallista kustannustaakkaa vesihuoltolaitoksille ja lopulta vedenkäyttäjille.

Vesihuoltolaitoksilla ei ole riittävästi omia resursseja esimerkiksi järjestää laajaa vaihtoehtoista vedenjakelua säiliöistä, mikäli talousveden toimittaminen vesijohtoverkoston kautta estyy vakavan häiriötilanteen vuoksi. Normaalioloissa näissä tilanteissa on tukeuduttu toisinaan Puolustusvoimien virka-apuun, johon pyyntö on tehty pelastusviranomaisen kautta. Pelastuslaki tai muukaan lainsäädäntö ei kuitenkaan anna yksiselitteistä oikeutta virka-avun pyytämiseen vesihuollon vakavissa häiriötilanteissa. Vesilaitosyhdistys ehdottaa, että vesihuoltolakiin lisätään tällainen oikeus vesihuoltoa valvoville viranomaisille.

Vakavissa häiriötilanteissa, erityisesti poikkeusoloissa, lainsäädännön vaatimusten mukaisen vesihuollon palveluntason ylläpitäminen voi tulla mahdottomaksi. Yhteiskunnan toiminnan kannalta voi kuitenkin olla välttämätöntä jatkaa vesihuoltopalvelua totutusta palvelutasosta poiketen, esimerkiksi toimittamalla vesijohtoverkoston kautta vettä, jota ei ole tarkoitettu juomiseen tai ruuanlaittoon tai järjestämällä sanitaatiojätteiden keräys ja käsittely muuten kuin viemäriverkoston kautta jätevedenpuhdistamolla. Vesihuoltolain tai muun lainsäädännön pitäisi mahdollistaa äärimmäisissä tapauksissa vesihuollosta huolehtiminen sopimuksista ja normaaliolojen lainsäädännöstä poikkeavalla tavalla, ilman, että tilanne katsotaan vesihuollon virheeksi ja määritellä myös edellytykset vesihuoltolain mukaisen vesihuollon järjestämisvelvollisuuden raukeamiseen tällaisissa tilanteissa.

19 § Maksut

Vesihuollon maksuja koskevan sääntelyn uudistukset toisaalta joustavoittavat vesihuoltolaitoskentän mahdollisuuksia maksutason määrittelyyn, ja toisaalta velvoittavat ne ottamaan perusmaksun käyttöön sekä kustannusten oikeanlaisen kohdentamisen ja aiheuttamisperiaatteen toteuttamisen tarkemman

huomioimisen. Nämä uudistukset osaltaan turvaavat vesihuoltolaitoskentän taloutta ja tulevia investointitarpeita.

Uhkana uudistuksessa kuitenkin on, että asiakkaatkin alkavat vedota maksujen erisuuruisuuteen omaa maksutaakkaansa keventääkseen. Tulevassa pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että *perusmaksun, liittymismaksun sekä muiden maksujen tulee olla eri alueilla erisuuruisia, jos tämä on tarpeen kustannusten oikean kohdentamisen tai aiheuttamisperiaatteen toteuttamisen vuoksi taikka muusta vastaavasta syystä*.

Voiko asiakas tiheään asutussa taajamassa vaatia maksutaakkansa alentamista tämän perusteella, mikäli rakentamis- ja ylläpitokustannuksiltaan merkittävästi kalliimman haja-asutusalueen asiakkaan maksut ovat samansuuruisia tai vain hieman korkeampia. Tällainen mahdollisuus olisi hyvä eliminoida tulevasta laista kokonaisuudessaan.

23 § Sopimusehtojen muuttaminen

HE:n mukaan sopimusehtojen muuttaminen tulee vaikeutumaan, mikä saattaa tulla vastaan tämän jälkeen useasti lain käytännön soveltamistilanteissa, ja hidastaa sekä vaikeuttaa tarpeellisten uudistusten tekemistä. Tulevaisuudessa sopimusehtojen muuttamisen edellytyksenä olisi olosuhteiden ”ennakoimaton” muuttuminen jo olemassa olevan olennaisuuden lisäksi.

Asiaa on tarkemmin avattu hallituksen esityksen perusteluissa, mikä osaltaan hieman helpottaa pykälän tulkintaa. HE:n mukaan tällä pyritään estämään nimenomaan maksujen nostamista 23.3 §:n perusteella tilanteissa, joissa perusteena on korjausvelan kertyminen. On kuitenkin selvää, että samassa sillä vaikeutetaan muiden tarpeellisten sopimusmuutosten tekemistä entisestään. Lisäksi voidaan perustellusti kysyä, kuinka tarpeellinen tällainen lisäys on, kun kuitenkin useassa muussa kohtaa lakia jo nytkin todetaan, että vesihuollon maksujen tulee olla kohtuullisia ja tasapuolisia. Minkäänlaista ongelmaa tämän suhteen ei myöskään kuluttajariitalautakunnan- tai tuomioistuinkäytännön valossakaan ole osoitettavissa, vaan pelisäännöt maksujen tarkistusten suhteen ovat vesihuoltokentällä selvät, ja niitä noudatetaan erittäin hyvin.

Vesihuoltolaitoskentän näkökulmasta olisi vaarallista lähteä tällaista muutosta pykälään tekemään. Esitetty lisäys tuskin toisi mitään hyötyjä, vaan jäykistäisi sopimusmuutosten tekemistä entisestään, ja mahdollisesti pysäyttäisi tarpeellisten sopimusmuutosten tekemisen kokonaan.

Tulkinnanvaraisuus ja epävarmuus lisääntyisi, koska on vaikeaa nähdä tilannetta, mikä olisi täysin ”ennakoimaton”, ja siihen vetoaminen kävisi liian helpoksi kaikissa tilanteissa, joissa tarpeellisia ja välttämättömiä muutoksia olisi kuitenkin tehtävä. Vesilaitosyhdistyksen kannan mukaan nykylain kirjaus *muusta erityisestä syystä olosuhteiden olennaisesti muututtua* on vakiintunut ja hyvä, eikä ehdotettu lisäys ole järkevä, koska ennakoimattomuus on terminäkin hyvin tulkinnanvarainen.

24 § Sopimuksen irtisanominen

Oikeuteen irtisanoa sopimus vesihuoltopalveluiden toimittamisesta ja käyttämisestä tehdyt tarkennukset selkeyttävät osaltaan tulkinnanvaraisuuksia vesihuoltolaitoskentällä, ja edistävät vaikeissa irtisanomistilanteissa asioiden nopeampaa ratkaisua.

Lakiasianpäällikkö Joonas Jännäri
joonas.jannari@vvy.fi